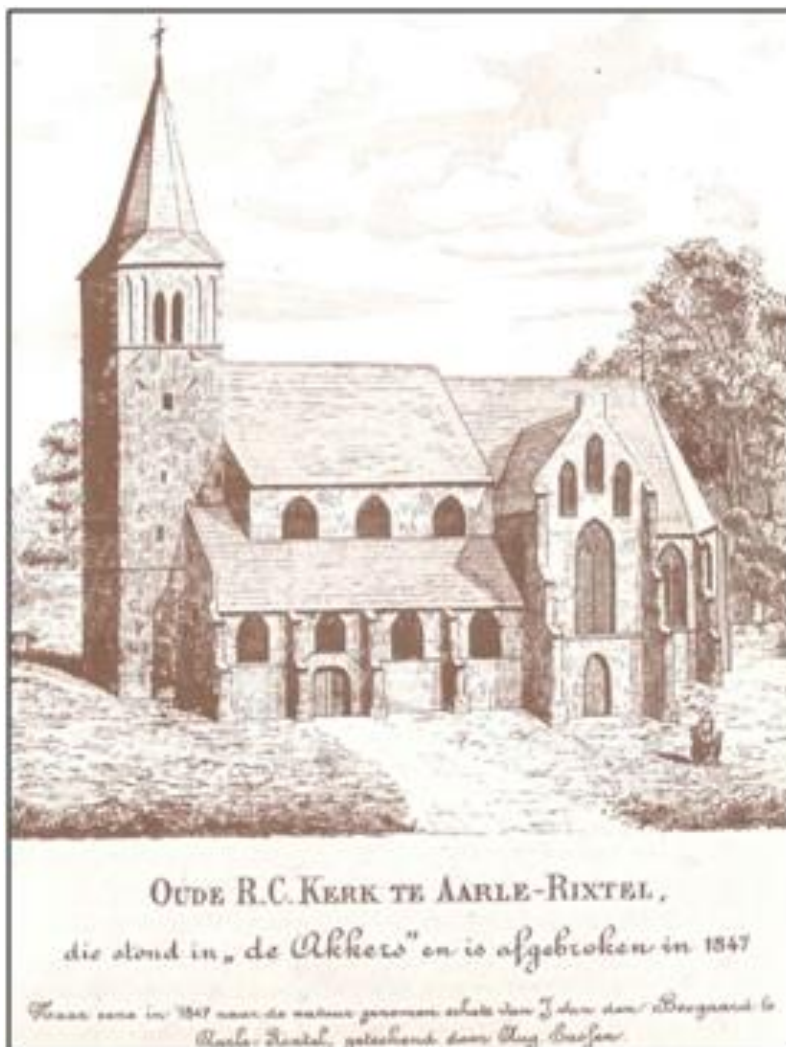

De kerklocatie in Aarle

Adres: Laarweg protestantse begraafplaats

De bronnen duiden erop dat Aarle al voor 1249 een kerk had. De kerk zal naar alle waarschijnlijkheid in oorsprong de Romaanse bouwstijl hebben gehad. De kerk van Aarle bezat de rang van 'media ecclesia', wat betekent dat het een doorsnee kerk betrof. Men eerde als patrones Onze Lieve Vrouw Presentatie. De kerk had verschillende 'beneficiën', dat zijn bronnen van inkomsten en gunsten. De inkomsten waren ook gekoppeld aan afzonderlijke altaren. In de 15e eeuw had de kerk vier altaren. De kerk van Aarle werd in de 17e eeuw omschreven als een 'een fraai geproportioneerde kerk' (zie afbeelding). In het schetsboek van Hendrik Verhees treffen we een schets aan uit 1791 van het exterieur van het kerkgebouw en een plattegrond van de kerk uit het jaar 1808. De tekeningen stemmen goed met elkaar overeen. Verhees heeft een basilicale kerk getekend met een schip, de hoofdruimte van het kerkgebouw, met drie traveeën (een schip is een in een richting gebouwde symmetrische ruimte). De zijbeuken lopen iets door langs de toren. Het koor is even breed als het schip (zie afbeelding). De toren is geheel vlakopgaand en heeft vermoedelijk drie geledingen gehad.

Sinds 1648 werd de kerk gebruikt door de protestanten en werd de kerk bediend door een predikant, die ook de gelovigen te Beek en Lieshout onder zijn hoede had. De katholieken van Aarle en Rixtel werden verbannen naar door henzelf gebouwde schuurkerk(en). De kerk van Aarle, oorspronkelijk gesticht als een zogenaamde "vrije kerk", dat wil zeggen gesticht door de kerkgemeenschap zelf, werd na 1648 door het zeer gering aantal aanhangers van de nieuwe religie niet goed onderhouden. De kosten waren daarvoor te hoog en zij werd ook te weinig gebruikt. Bij de storm op 9 november 1800 sloeg de spits van de toren af. De oude kerk werd een armzalige bouwval. Deze kerk was een uitdrukking van de Gouden Eeuw van Brabant, in welke periode in kleine dorpen imposante kerken werden gebouwd. De kerk was een typisch voorbeeld van een eenzaam in de akkers gelegen kerk.

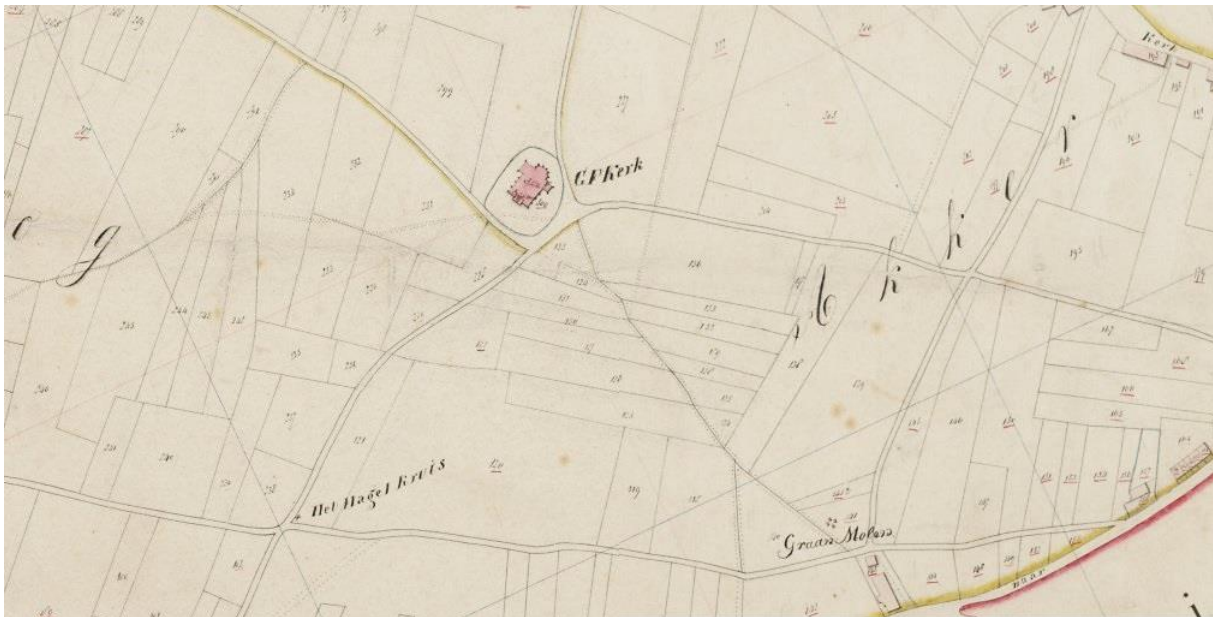
Afbeelding: De middeleeuwse kerk eenzaam in de akkers op de historische kaart uit circa 1840. In het oog springend detail zijn de toponiemen 'Het Vagevuur' en 'De Hemel' linksboven op deze uitsnede, een verwijzing naar de theorie van de contrastharmonie.

Omgeving Akkercomplex Hooge Akkers

Deze locatie maakt deel uit van het Akkercomplex Hooge Akkers (CHW-code: V234). Het betreft een akkercomplex met esdek, bolle ligging, openheid, steilranden, zandpaden en (restanten van) hakhout. Akkercomplexen dateren in eerste aanleg uit de Late Middeleeuwen (1250-1500). Voordien lagen hier kleinschalige cultuurlandschappen. Op een kruising van zandpaden een hardstenen hagelkruis (16e eeuw), vroeger een halteplaats tijdens processies. Aan de oostzijde een kleine, protestantse begraafplaats, op de plek van de oude, middeleeuwse kerklocatie van Aarle. In de Generaliteitsperiode (1648-1795) werd in het buurtschap Kouwenberg een schuurkerk gebouwd waardoor dit buurtschap uitgroeide tot het centrum van de dorpsgemeenschap. De middeleeuwse kerk werd gesloopt in 1847. Het gebied kent een samenhang met het landgoed Croy en met de beemdgronden (oude hooi- en weilanden) bij De Beemd en Het Laar.

Omgeving Waardevol Cultuurlandschap

De landschappelijke ligging mag hier niet onvermeld blijven. Aarle –Rixtel passen ondanks dat de kerken en kerktorens verloren zijn gegaan toch goed in een eventuele toeristisch-recreatieve kerktorenroute. Het gebied is aangemerkt als een Waardevol Cultuurlandschap (WCL) en wordt in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van Peelland genoemd om zijn groene en besloten karakter, maar ook vanwege de historische gelaagdheid: van alle fasen in de ontwikkelingsgeschiedenis is wel iets in het landschap overgeleverd. De verkavelingstructuur is in de afgelopen anderhalve eeuw nauwelijks gewijzigd. De akkercomplexen hebben hier hun open karakter nog goed behouden. Volgens de CHS van Peelland biedt dit WCL dan ook zeer goede perspectieven voor cultuurtoeristische en recreatieve ontwikkeling.

Archeologie

De voormalige kerklocatie maakt deel uit van een archeologisch monumentaal terrein van hoge waarde. Het betreft een terrein met (waarschijnlijk) sporen van begraving (urnenveld) uit de ijzertijd en sporen van bewoning uit de Romeinse tijd, vroege middeleeuwen en late middeleeuwen. Het monument grenst aan de monument nrs. 11693 (51F-020) en 11692 (51F-019) en vormt daar een geheel mee. Tijdens veldkarteringen zijn vondsten uit bovenstaande perioden aangetroffen. Tevens zijn er 3 stuks vuursteen uit het laat-paleolithicum - neolithicum gevonden en een bronstijdscherf. Het is onzeker of het een ijzertijd-grafveld betreft. Dit is gebaseerd op een notitie van G. Beex in het CAA dat zich hier een vindplaats van urnen zou bevinden. Monumentnummer: 4718

Filmpje geschiedenis kerk: <https://youtu.be/ZdrNv6WLFX0>

